

Djetetov iskustveni doživljaj glazbe u vrtićkom okruženju

Ciprijanović, Mirela

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:555860>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Mirela Ciprijanović

**DJEČJI ISKUSTVENI DOŽIVLJAJ GLAZBE U VRTIČKOM
OKRUŽENJU**

Diplomski rad

Zagreb, studeni, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Mirela Ciprijanović

**DJEČJI ISKUSTVENI DOŽIVLJAJ GLAZBE U VRTIČKOM
OKRUŽENJU**

Diplomski rad

Mentor rada:

doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić

Sumentor rada:

dr. sc. Martina Mičija Palić, nasl. pred.

Zagreb, studeni, 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Nacionalni kurikulum i glazbeni odgoj u ranoj i predškolskoj dobi.....	3
2.1 Značajke kurikulumuma vrtića	5
3. Glazba i dijete.....	7
4. Glazbeno darovita djeca i okolinski utjecaji na razvoj glazbenih sposobnosti djece	10
5. Primjena glazbe u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju	11
6. Najčešće glazbene aktivnosti u predškolskim skupinama.....	14
6.1 Slušanje glazbe	14
6.2 Pjevanje	15
6.3 Glazbene igre	16
6.4 Sviranje na udaraljka.....	17
6.5 Dječje igre s pjevanjem	17
6.6 Tapšalice i tašunaljke.....	18
6.7 Brojalice	19
7. Priče i glazba	20
7.1 Govor i glazba.....	20
7.2 Općenito o pričama	22
7.3 Primjeri priča	23
7.4 Strašni Crescendo i Ne-baš-tako-strašni Decrescendo	23
7.5 Šuma i glasovir.....	23
8. Zvuk i glazbeni instrumenti.....	24
9. Dječji tradicijski instrumenti.....	24
9.1 Izrada trube od savijene vrbove kore.....	26
9.2 Izrada zviždaljke ili pištaljke	27
10. Suvremeni pristup metodici glazbene kulture.....	27
11. Zaključak.....	29
12. Literatura.....	30

SAŽETAK

Dječji iskustveni doživljaj glazbe u vrtićkom okruženju tema je rada koji donosi pregled odrednica u kurikulumu za rani i predškolski odgoj koje su vezane za glazbeni odgoj u vrtićima. Odrednice kurikuluma vezane za glazbeni odgoj su odgoj i obrazovanje kroz multidimenzionalni, interaktivni, dinamični i kontekstualni proces. Osim toga, rad donosi argumente za važnost glazbenog odgoja i njegovu primjenu u vrtićkoj i predškolskoj dobi. U radu će biti navedene aktivnosti koje se najčešće provode u vrtiću, poput pjevanja, slušanja i sviranja. U konačnici, rad će se osvrnuti i na široku primjenu glazbenog odgoja u kombinaciji s drugim kulturno-umjetničkim djelatnostima u vrtiću. U radu je opisana primjena glazbe i priče koje nadopunjuju dječji doživljaj djela koje se čita i izvodi s glazbom te su prikazani primjeri dobre prakse. S obzirom na to da su instrumenti sastavni dio izvođenja glazbe, u radu su navedeni primjeri kreiranja vlastitih glazbala od prirodnih materijala i utjecaj tradicije na njihovu izradu. Osim tradicije rad donosi osvrt i na potrebu uvođenja suvremenih glazbenih vrsta, kao što je rock, u odgojno-obrazovni proces djece rane i predškolske dobi.

Ključne riječi: glazba, glazbala, glazbeni odgoj, rani i predškolski odgoj, pjevanje, sviranje

SUMMARY

Children's experience of music in the kindergarten environment is the topic of the paper, which provides an overview of the determinants in the curriculum for early and preschool education related to music education in kindergartens. The determinants of the curriculum related to music education are upbringing and education through a multidimensional, interactive, dynamic and contextual process. In addition, this paper provides arguments for the importance of music education and its application in kindergarten and preschool age. This paper will list activities that are most often carried out in practice, such as singing, listening, and playing. Ultimately, this paper will look at the vast application of music education merged with other cultural and artistic activities in kindergarten. This paper describes the application of music and stories that complement the children's experience of works that are read and performed with music. Examples of stories and ways to perform them with children are presented. Given that instruments are an integral part of music performance, the last part of the paper refers to examples of creating one's musical instruments from natural materials and the influence of tradition on their making. In addition to traditional conventions, this paper also looks at the need to introduce contemporary musical genres, such as rock, into the educational process of early and preschool children.

Key words: music, music education, early and preschool education, singing, playing, musical instruments

1. Uvod

Glazba je umjetnost izražavanja tonovima, glasovima i šumovima. U današnjem društvu uvriježilo se sedam umjetnosti, a glazba je jedna od njih. Odgoj i obrazovanje za svoj cilj nemaju samo usvajanje kognitivnih i motoričkih sposobnosti, već i otkrivanje novih vidika kod djece rane i predškolske dobi. Upoznavanje različitih umjetnosti sastavni je dio programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u vrtićima.

Glazba je sastavni dio kulturološkog odgoja i upoznavanja djece s umjetničkim vrijednostima te mogućnostima umjetničkog izražavanja. Osim te primarne umjetničke uloge, glazba u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju ima i ulogu pomoćnika u kognitivnom i motoričkom razvoju djece.

Cilj je ovog rada prikazati dječji iskustveni doživljaj glazbe u vrtićkom okruženju. Rad je podijeljen na dvanaest poglavlja od čega tri čine uvod i središnji dio rada, a zatim slijede zaključak i literatura. Drugo, treće i četvrto poglavlje prezentiraju teoretski okvir predškolskog i ranog odgoja i obrazovanje djece te uključenost glazbenog odgoja u taj proces. Donosi se pregled nacionalnog kurikulumu te opis utjecaja glazbenog stvaralaštva, glazbenih sposobnosti i glazbenog odgoja na djecu. Peto i šesto poglavlje donose primjenu glazbe u ranom i predškolskom odgoju i najčešće glazbene aktivnosti koje se provode s djecom. U šestom poglavlju obrađeno je sedam glazbenih aktivnosti koje se najčešće implementiraju u praksi.

Sedmo i osmo poglavlje daju uvid u primjenu glazbe s drugim vrstama aktivnosti, a opisuje se i povezanost pričanja priča te mogućnost korištenja glazbe za bolje razumijevanje i povećavanje doživljaja. Osim toga, izrada glazbala od prirodnih materijala na tradicijski način povezivanje je glazbenog odgoja s podučavanjem o povijesti i promjenama položaja djece u društvu. U ovom se poglavlju opisuje i postupak izrade glazbala, što je povezivanje glazbene aktivnosti s razvojem motoričkih sposobnosti i boravkom u prirodi.

Posljednje poglavlje prije zaključka donosi kratak osvrt na potrebu uvrštavanja i suvremenog glazbenog nasljeđa u predškolsku i vrtićku dob. Ovo poglavlje ima svrhu ukazati i na široku paletu mogućnosti upotrebe suvremene glazbe u odgoju djece predškolske i vrtićke dobi.

Rad je napisan na temelju relevantne znanstvene literature domaćih autora koji su se bavili problematikom utjecaja glazbe na rani i predškolski odgoj. Uz pomoć deskripcije i analize

sadržaja, kompetencija i vrijednosti koji su zadane Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (NKRPOO) izneseni su podatci za glazbeni odgoj i glazbene aktivnosti.

Osim toga usporednom analizom prijašnjeg sustava obrazovanja odgojitelja sa sadašnjim, izražena je razlika u procesu obrazovanja odgojitelja. To utječe i na provođenje glazbenih aktivnosti u odgojnom procesu u vrtićima, jer sadašnjim načinom obrazovanja kreira se veća usmjerenost na odgojno-obrazovni proces. Naglasak je stavljen na cjelokupni odgoj djece koji uključuje različite aktivnosti, kao potrebu za cjelovitim obrazovanjem. Glazbene aktivnosti pripadaju kulturno-umjetničkom dijelu, ali istovremeno služe kao alat za iskustvene doživljaje različitih domena stjecanja znanja. U radu su opisane i prikazane izvedbe glazbenih aktivnosti koje se najčešće izvode u vrtićkim skupinama.

Osim toga na primjeru analize izvođenja priča prikazuje se sinergija glazbe i pričanja priča kao primjene različitih umjetnosti u svrhu promicanja umjetničkih i stvaralačkih kompetencija djece.

2. Nacionalni kurikulum i glazbeni odgoj u ranoj i predškolskoj dobi

Prema NKRPOO iz 2015. godine propisuju se vrijednosti koje se moraju steći tijekom vrtićke i predškolske dobi i to na temelju povijesti, kulture, suvremenih događaja i projekcija budućnosti. Te vrijednosti imaju zadatak unaprjeđivati intelektualni, društveni, moralni, duhovni i motorički razvoj djece, a to su:

- znanje
- identitet
- humanizam i tolerancija
- odgovornost
- autonomija
- kreativnost.

Glazba bi se kao umjetnost svrstala u kategoriju kreativnosti, gdje po svojoj prirodi zaista i pripada, ali ako se uzme u obzir da se vrijednosti znanja i identiteta također mogu razvijati kroz glazbu i to na način da djeca znanja o svom zavičaju te svom identitetu stječu kroz tradicionalnu glazbu, stoga ju kao alat za stjecanje ove vrijednosti možemo svrstati i u prve dvije navedene kategorije. Osim toga, različitostima u zvuku, izvođačima te instrumentima koji dolaze s različitih dijelova svijeta djeci se približavaju različite kulture i njima daleki svjetovi. Razvija se tolerancija, dok se samostalnost stječe u izvedbama različitih pjesama, ali i kreiranjem vlastite glazbe. Sve ovo ukazuje na činjenicu da je glazba važan čimbenik u djetetovu razvoju u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.

Osim navedenih vrijednosti NKRPOO usmjeren je i na promicanje dobrobiti djeteta i to kroz multidimenzionalni, interaktivni, dinamični i kontekstualni proces. Cilj je integracija djece u društvo te individualno funkcioniranje u kvalitetnom okruženju vrtića u kojem borave. Osim toga, navodi se i suvremeno shvaćanje djeteta i organizacija odgojno-obrazovnog procesa. To bi označavalo promatranje djeteta kao cjelovitog bića čiji odgojno-obrazovni proces se ne može podijeliti prema predmetima ili metodičkim područjima. Također dijete je istraživač i aktivni stvaratelj znanja što znači da je potrebno implementirati angažiranost i aktivno sudjelovanje u provođenju aktivnosti. Ovime se osnažuje istraživački, samoorganizacijski i otkrivački potencijal djeteta. Takvo poimanje učenja poznato je iz teorije konstruktivizma i sociokonstruktivizma (NKRPOO, 2015) i otvara prostor širokoj primjeni glazbenog odgoja.

Unutar vrtića kao ustanove isprepliću se različiti socijalni subjekti koji se moraju međusobno uvažavati i poštovati. Djeca su također socijalni subjekt jer dolaze iz različitih obitelji koje imaju drugačije socijalne statuse. Važno je da vrtićka okolina osigura ravnopravnost prema svima i promiče formiranje jedinki. Kurikulum naglašava potrebu za njegovanjem različitosti u polju kognitivno-simboličkih ekspresija. Svako dijete ima razvijen različiti stvaralački i izražajni potencijal. I upravo se kod glazbenog odgoja i upotrebe glazbe ne treba raditi razlika između visoko darovite djece i one koja imaju manje razvijene glazbene sposobnosti (NKRPOO, 2015).

Prema preporukama Europskog parlamenta iz 2006. i u (NKRPOO, 2015) navedeno je osam kompetencija koje su sastavni dio cjeloživotnog obrazovanja:

1. Komunikacija na materinskome jeziku
2. Komunikacija na stranim jezicima
3. Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju
4. Digitalna kompetencija
5. Učiti kako učiti
6. Socijalna i građanska kompetencija
7. Inicijativnost i poduzetnost
8. Kulturna svijest i izražavanje.

Posljednja, osma kompetencija, odnosi se na obrazovanje na polju kulture i umjetničkog izražavanja: „Kulturna svijest i izražavanje razvijaju se poticanjem stvaralačkog izražavanja ideja, iskustva i emocija djeteta u nizu umjetničkih područja koja uključuju glazbu, ples, kazališnu, književnu i vizualnu umjetnost. One se osnažuju i razvojem svijesti djeteta o lokalnoj, nacionalnoj i europskoj kulturnoj baštini i njihovom mjestu u svijetu“ (NKRPOO, 2015, str. 13). Stjecanjem umjetničke i kulturne kompetencije djeca se usmjeravaju na razumijevanje europskih, ali i svjetskih različitosti. Potiče ih se na okruženje gdje se mogu stvaralački izražavati i kreirati vlastite sadržaje. „Ove kompetencije razvijaju se u vrtiću čije okruženje zadovoljava visoke estetske standarde i u kojemu se djeca potiču na različite oblike stvaralačke prerade svojih doživljaja i iskustava, u nizu umjetničkih područja i izražajnih medija” (NKRPOO, 2015, str. 14).

Svaka vrtićka ustanova mora imati kreiranu poticajnu okolinu koja omogućuje interakciju djece s njom. Tako sadržaji za likovno i glazbeno izražavanje doprinose kreiranju istraživačkog karaktera kod djece. Uz glazbu djeca otkrivaju i sami prostor u kojem se vrši odgojno-obrazovni proces, jer uz pokrete koji se vežu uz različite glazbene igre ili ples, djeca upoznaju prostor u kojem borave (NKRPOO, 2015). Prema Konvenciji o pravima djeteta koju su donijeli Ujedinjeni narodi NKRPOO zalaže se za promicanje shvaćanje djeteta kao aktivnog sudionika u društvu.

2.1 Značajke kurikuluma vrtića

„Poticajno okruženje vrtića djetetu omogućuje svakidašnje stupanje u interakcije s različitim sadržajima učenja (npr. glazbenim, jezičnim, matematičkim, prirodoslovnim i drugim), koje za njega trebaju imati istraživački karakter.” „Kvalitetno okruženje djeci omogućuje istraživanje različitih logičkih, matematičkih i fizikalnih fenomena i pojava, istraživanja prirode, istraživanja različitih mogućnosti organizacije prostora, istraživanja zvukova, tonova, melodija, glazbe i pokreta, istraživanja različitih likovnih tehnika i različitih mogućnosti njihova korištenja i slično”. (NKRPOO, 2015, str. 18).

Vrtić je prema NKRPOO mjesto cjelovitog razvoja, odgoja i učenja. Isto tako ono je mjesto istraživanja, otkrivanja i aktivnog učenja. Odnosi u vrtiću trebaju biti orijentirani na kulturu i toleranciju i promociju demokratskog življenja gdje djeca suodlučuju i aktivno sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu (NKRPOO, 2015).

NKRPOO donosi četiri ključne značajke, a to su integrirani, razvojni, humanistički i konstruktivistički i sukonstruktivistički pristup.

- Integrirani

Integrirana značajka kurikuluma napušta pozitivističku koncepciju učenja što je označavalo kontroliranu metodu učenja. Ona naglašava djetetova iskustva i dinamičan pristup učenju. Važno je usmjeravati na slobodu istraživanja i stjecanje stimulativnog okruženja. Djeca u odgojno-obrazovnom procesu moraju imati prostora za razvoj svojih aktivnosti te za samostalno istraživanje na njima smislen i svrhovit način (NKRPOO, 2015).

- Razvojni

Oblikovanje kurikuluma planira se na način ono što djeca mogu učiti, a ne ono što bi trebalo činiti. Važnu ulogu ima odgojitelj koji kreira okruženje za učenje, prati i procjenjuje postojeće

interese djeteta te stimulira raspravu s djecom i među djecom. Važno je kreirati uvjete i okruženje za učenje (NKRPOO, 2015).

- Humanistički

Humanistička značajka kurikuluma za cilj ima usmjeravanje djece na kritičko razmišljanje, samopoštovanje kao i na oblikovanje vlastitog identiteta. Radi se na poticanju razvoja potencijala, a ne poslušnosti, konformizma i receptivnosti (NKRPOO, 2015).

- Konstruktivistički i sukonstruktivistički

NKRPOO shvaća učenje kao stvaranje, odnosno kao konstruiranja i sukonstruiranja znanja. U takvom načinu stjecanja znanja glavnu ulogu ima aktivnost djeteta. Tako: „odgojitelj potiče dijete na promišljanje i kreiranje novog znanja temeljenog na promišljanju, a ne memoriranju i repetitiji već postojećega“ (NKRPOO, 2015, str. 22). Znanje nastaje u sukreaciji odgojitelja i djeteta.

Navedene značajke NKRPOO iz 2015. vodilja su za primjenu odgojno-obrazovnog procesa u vrtićima. Potiče se na stjecanje znanja na načine u kojima odgojitelj i djeca aktivno sudjeluju te u kojem nema strogo definiranih granica cjelina učenja. To je izvrstan okvir za primjenu glazbenog odgoja i glazbenih aktivnosti u svakodnevnom odgojno-obrazovnom procesu. Glazba može poslužiti kao izvor znanja, pomagalo u odgojno-obrazovnom procesu, ali i kao predmet podučavanja. Ona ne pripada isključivo kulturno-umjetničkoj domeni odgojno-obrazovnog procesa, već se može primijeniti u različitim segmentima, kao što su razvoj motorike, jezika ili pak povećavanje socijalne interakcije.

Cjelokupan pristup odgoju i obrazovanju u predškolskoj dobi daje Nacionalni okvirni kurikulum iz 2010. godine koji se zalaže za: „stvaranje uvjeta za potpun i skladan razvoj djetetove osobnosti, doprinos kvaliteti njegova odrastanja i, posredno, kvaliteti njegova obiteljskoga života“ (Nacionalni okvirni kurikulum, 2010, str. 50). Također, cilj odgoja i obrazovanja djece jest da ih se pripremi za sudjelovanje u svakodnevnom osobnom te kasnije profesionalnom i društvenom životu. Kako bi se to ostvarilo potrebno je kreirati niz aktivnosti i poticaja koji stvaraju osnove za razvijanje svih djetetovih sposobnosti kako za učenje, tako i za njegovu samostalnost u učenju.

Struktura Nacionalnog okvirnog kurikuluma iz 2010. postavljena za obrazovanje i odgoj djece je:

- ja (slika o sebi)
- ja i drugi (obitelj, druga djeca, uža društvena zajednica, vrtić i lokalna zajednica)
- svijet oko mene (prirodno i šire društveno okruženje, kulturna baština, održivi razvoj).

Ako se ovo sagleda u vidu sveukupnog pristupa obrazovanju u ranoj i predškolskoj dobi, onda se uz klasične metode kognitivnog, motoričkog i društvenog obrazovanja, glazba također može smatrati sredstvom za usvajanje vrijednosti i stjecanje kompetencija.

3. Glazba i dijete

Osim što uvelike doprinosi dječjem cjelokupnom razvoju (tjelesnom, intelektualnom, emocionalnom i socijalnom), glazba je i najdostupnija umjetnost već od rođenja te izaziva dječju radost. Potvrda toga dolazi iz radova istaknutih pedagoga Komenskog, Rousseaua, Pestalozzia, Fröbela te Krupska. Oni su smatrali su glazbu značajnim sredstvom odgoja i da ona može utjecati na sve stupnjeve odgoja djeteta (Manasteriotti, 1981). Glazbu djeci treba prenositi s ljubavlju kako bi ju ona prihvatila s ljubavlju. „Živahan i dinamičan muzički govor privlači dječju pažnju i već kod prvih susreta izaziva radost. A radost ima za malu djecu isto značenje kao sunce za cvijeće! Zbog toga je i nastala pedagoška uzrečica 'Odgajajte djecu s radošću'. Znanosti su dokazale da su rezultati odgojnog rada s djecom utoliko veći ukoliko se taj rad zasniva na njihovim emocijama, čuvstvima ugone i radosti.“ (Manasteriotti, 1981, str. 1). Dječju motiviranost za istraživanjem, stvaranjem, izvođenjem aktivnosti pa i daljnjim radom i djelovanjem potiče radost. Glazba izaziva radost već od prvih mjeseci djetetova života te je poželjno što ranije započeti s djetetovim glazbenim odgojem. „Što se više razvija i usavršava sistem odgoja djece u ranom djetinjstvu, muzički se odgoj sve više nameće kao njegov prijeko potreban sastavni dio, jer su veze djeteta s muzikom duboko ukorijenjene u njegovom biološkom i fiziološkom ustrojstvu kao i u njegovu psihičkom životu.“ (Manasteriotti, 1981, str. 2). Djeca razvijaju osjet za glazbu kroz različite faze slušanja koje ovise o dobi (Tablica 1). O dobi ovisi i na koji način djeca percipiraju glazbu, a šest je faza i prikazane su u Tablici 1.

Kao i ostale umjetnosti glazba je izvor estetskih mjerila. Djeca glazbom razvijaju osjećaj i smisao za estetske vrijednosti. Ne treba zanemariti estetski odgoj, jer je i on potreban kako bi djeca primjećivala mnoge vrednote u životu, kako u najranijoj dobi tako i kasnije, čime dijete

stvara glazbene temelje. Ovisno o glazbenim temeljima djeca će kasnije razvijati svoj glazbeni ukus. Glazba djeci često pomaže pri lakšem shvaćanju okoline i prirodnih pojava (npr. grmljavina, sijevanje, tuča...) i umanjuje moguće prisutan strah od nekih prirodnih pojava, pogotovo ako se dijete s njima susreće prvi put. Vedre glazbene igre te vedri tekstovi pjesama u kojima se opisuju prirodne pojave, često smanjuju prisutan strah kod djece ili ga trajno otklanjaju. Prema (Manasteriotti, 1981) jedna je majka izvođenjem narodne pjesme umirila dvogodišnjeg sina koji se bojavao grmljavine. U toj se pjesmi uz riječi „grmi, sijeva i kiša lijeva“ pleše u kolu i veselo poskakuje. Majka je na taj način umirila sina pa je nakon toga on svaki put kad bi grmjelo, zvaao obitelj na ples u kolu i pjevanje narodne pjesme. Na taj se način rješavao straha od grmljavine. Sljedeći primjer se odnosi na istu pojavu, ali način rješavanja straha bio je drukčiji. Majka je djetetu objašnjavala grmljavinu kao igru oblaka i govorila da grmljavina nastaje kada se par oblaka sudari u toj igri, kao kada se djeca sudare u igri. Dijete bi igralo igru sudaranja svaki put kada bi grmjelo.

Pjesme mogu pomoći održavanju higijenskih navika djece, ako tekstovi pjesama potiču čistoću, zdrave životne navike i sl. Snažan je utjecaj glazbe i na djetetove intelektualne sposobnosti, na njegov um, pažnju i pamćenje. Dijete kroz glazbu (pjesme, igre...) pažljivo sluša, razmišlja, nastoji shvatiti i pohranjuje ono što glazba „govori“. Glazba, a posebice glazbene igre, djeci često pružaju mogućnost igranja uloga. Osim igranja ljudskih likova, djeca često igraju životinje, pojave iz okoline, predmete i ostalo te se na taj način razvija djetetova mašta.

Tablica 1.

Faze dječje reakcije na glazbu

DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJA
FAZA SLUŠANJA		
0 - 1 mj.	reagiranje na zvuk	žmirkanje, podrhtavanje
1 mj.	reagiranje na zvuk	„akustička fiksacija“ (umirivanje pri slušnom podražaju)
3 mj.	lociranje zvuka	okretanje glave prema zvuku
4 - 6 mj.	diferenciranje slušnih podražaja	veća osjetljivost na tonove nego na govor
	početak aktivne recepcije glazbe	sluša pažljivo, pokazuje znakove zadovoljstva, pokreće se na zvuk cijelim tijelom

FAZA MOTORIČKE REAKCIJE NA GLAZBU		
6 mj.	početak izravnog oponašanja	pokušaji glazbene reprodukcije
6 - 9 mj.	gukanje kao odgovor na glazbu (izravno)	reprodukcija promjena u visini tona ili ritma
9 mj.	„glazbeno brbljanje“ diferencirano reagiranje	pokušaji glazbene reprodukcije
12 - 18 mj.	porast broja motoričkih reakcija na glazbu	razne reakcije ugone ili neugode na razne vrste glazbe
18 mj.	početak usklađivanja pokreta i glazbe	
FAZA PRAVE GLAZBENE REAKCIJE		
18 - 24 mj.	spontano pjevanje	pjevanje bez riječi (mali intervali), oponašanje teksta, oponašanje nekoliko taktova melodije
2 - 3 god.	rivalitet spontanog pjevanja i oponašanja poznatih melodijskih sekvenca	
3 god.	porast glazbenog interesa; povećava se usklađenost pokreta s glazbom; povećava se količina pjevanja po glazbenom modelu na račun spontanog pjevanja; uspješno oponašanje ritma, ritma i melodije u 50% djece	pozorno slušanje, koncentracija na glazbene sadržaje
FAZA IMAGINATIVNE PJESME		
3 - 4 god.	pjevanje raznovrsnih pjesama, često izmišljanje ili sastavljanje od dijelova poznatih pjesama; melodijski su inventivne, ritmički skromne	
FAZA RAZVOJA RITMA		
5 - 6 god.	dvostruko se poboljšava sposobnost održavanja ritma; teškoće: ne mogu prilagoditi pokrete promjenama tempa, greške u intervalima, slučajno transponiranje u drugi tonalitet; još ne razlikuju: riječ, ritam, visinu tona	
FAZA STABILIZACIJE GLAZBENE SPOSOBNOSTI		
6 - 9 god.	nagli razvoj melodičkih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti; u skladu s razvojem nastanka pojmova (u kognitivnom području) nastaju i glazbeni pojmovi: ritmički, melodijski, harmonijski i pojmovi o glazbenoj formi; percepcija i razumijevanje glazbe olakšani su usvajanjem pojmova: trajanje, tempo, takt, melodijsko kretanje i tonalitet	

Napomena: (Marić, Goran, 2013, str. 57.)

4. Glazbeno darovita djeca i okolinski utjecaji na razvoj glazbenih sposobnosti djece

Često pitanje roditelja je imaju li sva djeca predispozicije za glazbeni odgoj ili isključivo darovita djeca. Svako dijete se rodi s glazbenim sposobnostima, samo neko s više, a neko s manje urođenog dara. Prema tome svako dijete treba imati pravo na glazbeni odgoj.

Gagne (2003, prema Bačlija Sušić i Svalina, 2018) razlikuje pojmove darovitosti i talenta. Naime, pojam darovitosti koristi „pri opisu pojedinaca koje imaju prirodni potencijal za postignuće u nekom području koji je značajno iznad prosjeka za njihovu dob u jednom ili više specifičnih područja“ (Bačlija Sušić i Svalina, 2018, str. 26). S druge strane, pojam talenta isti autor tumači kao vrhunsku izvedbu koja je rezultat sustavne vježbe (Bačlija Sušić i Svalina, 2018).

Ovisno o tome kako okolina glazbeno djeluje na dijete, tako će dijete imati i mogućnost razvijanja svojih glazbenih sposobnosti. Djeca će vrlo rado, s ljubavlju i interesom razvijati svoj sluh, glas, osjećaj za ritam i sve ostalo na čemu se zasniva glazbeni odgoj, ako okolina osigura temelje za to. Sadržaji rada u glazbenom odgoju trebaju se prilagoditi dobi djeteta, odnosno potrebno je pratiti razvojne faze djeteta. Znakovi razvijenijih glazbenih sposobnosti često se pojavljuju u obiteljima gdje je glazba često prisutna. Ponekad roditelji griješe, jer time misle da je njihovo dijete glazbeno darovito. Ako i jest darovito, darovitost treba razvijati, ali treba imati na umu da je uz razvijanje glazbenih sposobnosti potrebno razvijati i poticati djetetov razvoj u drugim umjetničkim područjima, s obzirom na to da dijete posjeduje i druge sposobnosti (likovne, plesne...) za djelovanje na drugim umjetničkim područjima.

S obzirom na to da dijete ima potrebu za cjelovitim izrazom svoga glazbenog doživljaja, ono spontano uz glazbeni izraz putem pokreta, literarnog, likovnog izraza povezuje i druga umjetnička područja pri čemu dolazi do sinkretizma različitih umjetničkih područja (Bačlija Sušić, 2013, 2018, 2019). Ista autorica sukladno navedenom ističe: „spajanjem i povezivanjem različitih umjetničkih područja u okviru djetetova cjelovitoga izraza u kojem glazba predstavlja samo jedan od oblika ilustracije sadržaja, dolazi do tzv. sinkretizma glazbe i drugih umjetničkih područja“ (Bačlija Sušić, 2022, str. 19).

Djetetu trebamo osigurati svestrani razvoj, učenje igranjem različitih vrsta igara uz poticanje razvoja njegova kreativnog potencijala. Pritom je sukladno integriranoj prirodi djetetova učenja važno stvoriti prostorno-materijalno okruženje za učenje čiji je kako to ističe NKRPOO (2015) „naglasak je na prihvaćanju prirode učenja djeteta koja je integrirana tj.

holistička pa se različite odgojno-obrazovne aktivnosti ne dijele po područjima koja pripadaju određenim metodikama ili predmetnim područjima“ (NKRPOO, 2015, str. 30).

5. Primjena glazbe u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju

Djeca se od najranije dobi susreću s glazbom, u svom obiteljskom okruženju, a zatim i dolaskom u vrtić. Sluh se razvija od samog rođenja, a pomoću njega dijete prima zvučne informacije iz svoje okoline (Starc, 2004). Zahvaljujući značaju reakcija djeteta na glazbene podražaje, glazba se ne može izostaviti iz ranog i predškolskog odgojno-obrazovnog procesa.

Bačlija Sušić i Miletić (2020) ukazuju na važnost provođenja glazbenih aktivnosti u ustanovi ranog i predškolskog odgoja u radu s djecom, ističući pritom da „na provođenje glazbenih aktivnosti u vrtiću utječu čimbenici kao što su: glazbene kompetencije odgojitelja, razvijen interes i senzibilitet odgojitelja za glazbu i glazbene aktivnosti, odnosno glazbene navike, razvijena svijest odgojitelja o važnosti glazbe i glazbenih aktivnosti u djetetovu razvoju, osjećaj profesionalne odgovornosti odgojitelja za provođenje glazbenih aktivnosti i sl.“ (Bačlija Sušić i Miletić, 2020).

Djeca s obzirom na vlastitu dob različito reagiraju na glazbene podražaje. Tako oni jasljičke dobi do svoje treće godine oslušuju i otkrivaju zvučnu okolinu. Na takav način stječu se navike i budi se interes za glazbu. Nakon treće godine života pa sve do polaska u školu djeca se bave različitim glazbenim aktivnostima koje su primjerene za njihovu dob (Vidulin, 2016).

Aktivnost u vrtiću bi označavala način vođenja određenog programa koji vodi do realizacije jednog ili više sadržaja. Važna je uloga odgojitelja koji se treba pravovaljano pripremiti kako bi se djeci adekvatno prezentirao sadržaj (Gospodnetić, 2015). Glazbene aktivnosti koje se primjenjuju u vrtićima moraju se voditi predispozicijama koja djeca mogu imati. To je muzikalnost, glazbena sposobnost ili glazbena inteligencija (Vidulin, 2016). Iako sva djeca nemaju iste predispozicije za glazbu, ispravno poticane i vođene aktivnosti doprinose ne samo razvoju glazbene darovitosti već i razvoju kognitivnih i motoričkih vještina djece.

Prema Starc (2004), djeca koja imaju razvijene glazbene sposobnosti imaju snažnu glazbenu percepciju i to na osjetljivost za visinu tona, ritmičke izmjene tona, jakost tona i melodičku

konturu. Iako se ovo smatra dobrim preduvjetom da glazbene aktivnosti u vrtiću budu lakše provedene, to nije cilj implementacije glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovne svrhe.

Kako je ranije navedeno, cilj je da sva djece bez obzira na predispozicije savladaju određena znanja i vještine. Glazba i njezina upotreba nema samo za cilj razvoj djetetove glazbene darovitosti, već je potrebno da kao aktivnost doprinese i razvoju drugih znanja. Neki od primjera su pjesme u kojima se razvija jezična komponenta. Ili pak igre uz pjesmu koje potiču motoričke sposobnosti djece i iziskuju koordinirane pokrete cijele skupine u prostoru.

Ključnu ulogu u provođenju glazbenih aktivnosti imaju odgojitelji koji svoja znanja stečena tijekom obrazovanja moraju prenijeti na djecu. Pritom, je osobito važna razina odgojiteljevih glazbenih kompetencija. Najčešća prepreka kod odgojitelja je što nisu dovoljno muzikalni te ne primjenjuju s lakoćom u svojim odgojno-obrazovnim procesima glazbene aktivnosti (Miočić, 2012).

Odgajatelji moraju biti upoznati s metodama primjene glazbenih aktivnosti u svojim planovima. Kako bi to ostvarili potrebno je kvalitetno obrazovanje. Promjene su vidljive i u kurikulumima visoko-obrazovnih ustanova u kojima se obrazuju odgojitelji. Prije uvođenja bolonjskog sustava postojala su samo dva predmeta u cijelom obrazovanju, koja su se odnosila na glazbene aktivnosti. Bili su to sviranje i metodika glazbenog odgoja u dječjim vrtićima (Miočić, 2012).

Uvođenjem bolonjskog procesa broj predmeta koji pripremaju odgojitelje na primjenu glazbenih aktivnosti u svakodnevnom radu se povećao. Novi programi bazirani su na tome da odgojitelj osvještava vlastite kapacitete i da ih razvija. Razvoj bi trebao ići u smjeru prepoznavanja nedostataka i sposobnosti (Miočić, 2012).

Pripremljen odgojitelj i onaj koji ima urođenu muzikalnost ili glazbene sposobnosti ima olakšanu početnu poziciju u implementaciji glazbenih aktivnosti. S druge strane, odgojitelji koji nemaju urođene glazbene sposobnosti posežu za cjeloživotnim učenjem (Miočić, 2012).

Za uspješnu primjenu glazbenih aktivnosti u ranom i predškolskom odgojno-obrazovnom procesu važna je pripremljenost odgojitelja te jasno definirana pravila izvođenja neke od glazbenih aktivnosti. Slunjski (2001) ističe važnost odgojiteljeva dobrog poznavanja i razumijevanja vlastitih vještina, ali i sposobnosti svakog djeteta. Nakon toga slijedi usklađivanje strategija poučavanja, kako bi svatko mogao razviti svoj potencijal.

Glazbene aktivnosti su važne jer doprinose intelektualnom, emocionalnom, socijalnom, tjelesnom i glazbenom razvoju djeteta. Neizostavna je uloga odgojitelja koji djecu mora uvesti u aktivnost. Također mora osigurati djeci da čuju određenu skladbu, da točno otpjeva pjesmu, da na ispravan način upotrebljava instrument. Djeca će na dobro pripremljene aktivnosti pozitivno reagirati, jer će im to biti iskustvo učenja na zabavan i nekonvencionalan način (Ivančić, 2021).

Nakon ispravno prezentirane glazbene aktivnosti djeca mogu samostalno vježbati i izvoditi glazbu. Važno je da odgojitelj bude prisutan kao onaj koji usmjerava aktivnost. Naime, nema svako dijete istu predispoziciju. Netko će htjeti samo slušati, druga samo pjevati, a treća pjevati i plesati.

Temeljne glazbene aktivnosti koje se mogu provoditi u ranim i predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama su igre s pjevanjem, obrada i ponavljanje pjesme, obrada i ponavljanje brojalice, aktivno slušanje glazbe, poticanje dječjeg stvaralaštva i sviranje na udaraljkama (Gospodnetić, 2015, str. 60).

Za razliku od navedenih pojmova obrada pjesme/brojalice, koriste se suvremeni pojmovi utvrđivanje, usvajanje, upoznavanje, ponavljanje pjesme/brojalice (Bačlija Sušić, 2018; Herzog, Bačlija Sušić i Županić Benić, 2018).

Autorice Marić i Goran (2013) kao temeljne oblike glazbenih aktivnosti koje su rezultat djetetovog unutarnjeg doživljaja glazbe koji uključuje intelektualnu i emocionalnu aktivnosti navode: pjevanje, sviranje, sintezu glazbe i pokreta te slušanje glazbe. Uz navedene oblike glazbenih aktivnosti u radu s djecom se koriste i različite glazbene igre koje uključuju usvajanje, upoznavanje, utvrđivanje, ponavljanje pjesme/brojalice (Bačlija Sušić, 2018; Herzog, Bačlija Sušić i Županić Benić, 2018).

Navedeni oblici glazbenih aktivnosti imaju svrhu poticanja interesa za glazbu, razvoja glazbenih sposobnosti kod djece, ali i upotrebu glazbe kao alata za prenošenje i stjecanje vještina i znanja kod djece. One se ne mogu izuzeti od preklapanja s drugim aktivnostima i područjima. Glazba pojačava iskustvene doživljaje primjerice dječjih predstava, ali isto tako doprinosi i spoznavanju različitih društvenih i socijalnih iskustava. Vidulin (2016, str. 225) ističe „da je glazba izvor ne samo glazbenih predodžbi i refleksija već i sredstvo razvoja stvaralačkog identiteta u kojem dijete dobiva mogućnost spoznajnog, socijalnog i emotivnog

razvoja. Rezultati istraživanja pokazali su kako potaknuti iskustvima vezanim uz glazbu, djeca postižu bolje rezultate i na drugim područjima.“

6. Najčešće glazbene aktivnosti u predškolskim skupinama

Najčešći sadržaji glazbenih aktivnosti u vrtiću su: igre s pjevanjem, brojalice, aktivno slušanje glazbe, poticanje dječjeg stvaralaštva i sviranje na udaraljka. Za svaki od izabranih sadržaja odgojitelj se mora dobro pripremiti u smislu metodičkog postupka. Iako se u odgojno-obrazovnoj praksi najčešće provode igre s pjevanjem, aktivnosti vezne za pjesmu i brojalice, trebali bi se provoditi svi navedeni oblici glazbenih aktivnosti. Sve vrste aktivnosti podrazumijevaju igru, samo što je razlika da se igre s pjevanjem kao oblik dječjeg glazbenog stvaralaštva izvode prema pravilima, dok način provođenja ostalih glazbenih aktivnosti oblikuje sam odgojitelj. Za provođenje glazbenih aktivnosti odgojitelj se treba pripremiti te poticati i motivirati djecu na različite načine izvođenja aktivnosti.

Igre s pjevanjem se najčešće igraju na otvorenom ili u sobi dnevnog boravka sukladno postavljenim pravilima. Kad je riječ o aktivnom slušanju prije svega se misli na slušanje već snimljene glazbe ili žive izvedbe, koje zahtijeva metodičku pripremu. Također postoji i pasivan način slušanja glazbe, ali ne spada u aktivnost.

Živa glazba pridonosi ukupnom doživljaju, a može se izvoditi na nekom instrumentu, pjevanjem ili kombinacijom. Uz igre s pjevanjem koje se mogu izvoditi u različitim prostorima, izvođenje pjesme i brojalice također se mogu izvoditi na različitim mjestima, kako u zatvorenom prostoru, tako i tijekom boravka na dvorištu vrtića. Navedene se aktivnosti mogu koristiti i kao prijelazne aktivnosti primjerice dok se šeta, tijekom čekanja ručka i sl. Mogu se raditi i mnogi glazbeni tematski projekti, ali oni su primjereniji za djecu starije dobne skupine (Gospodnetić, 2015).

6.1 Slušanje glazbe

Djetetov prvi susret s glazbom je upravo slušanjem, bilo da se radi o slušanju sviranju na nekom glazbenom instrumentu, o majčinom pjevanju, slušanju glazbe putem medija, itd. Slušanje je glavna odrednica glazbenog odgoja, jer je prvo prisutno kod djece najmlađe dobi te na taj način stvara glazbene početke. Druge aktivnosti glazbenog odgoja zahtijevaju razvijene određene sposobnosti. Slušanjem dijete razvija slušnu pažnju, sposobnost percepcije glazbe, prikuplja i asimilira prve glazbene dojmove i iskustva te stvara potrebu i naviku

slušanja glazbe. Izbor glazbe za slušanje treba se temeljiti na kvalitetnim glazbenim djelima, a isto tako treba odgovarati djetetovoj razvojnoj dobi te treba zadovoljiti određene estetske kriterije. Ako je dijete stalno okruženo glazbom, ne znači da je okruženo glazbom potrebnom upravo za njegov razvoj. Previše zvukova, pretjerana jakost i prenaplašeni ritmovi mogu i naštetiti razvoju djeteta. „Braneci se od zvuka koji u urbanim sredinama uporno prodire sa svih strana, dječji sluh otupljuje i zahiruje, a medicinski stručnjaci upozoravaju da se time šteta nanosi i živčanom sustavu djeteta.“ (Manasteriotti, 1981, str. 5). Tako je moguće izazvati nemir i razdražljivost kod djeteta, umjesto željene radosti koja potiče dijete na aktivnost. „Prema upozorenju znanstvenika malo dijete treba poštediti od jakih zvukova i valja mu osigurati miran i nesmetan razvoj.“ (Manasteriotti, 1981, str. 5).

6.2 Pjevanje

Kao što je navedeno u Tablici 1, u razdoblju tzv. prave glazbene reakcije dolazi do djetetovog spontanog pjevanja, pjevanje bez riječi (mali intervali), oponašanje teksta, oponašanje nekoliko taktova melodije (Mirković-Radoš, 1983; Gordon, 1980; prema Čudina-Obradović, 1991).

Spontano pjevanje i oponašanje poznatih melodijskih sekvenci javlja se kod djece od dvije do tri godine. Često one pjesme koje dijete sluša do treće godine života kasnije pokušava pjevati. Pjevanje je složenija aktivnost za djecu od prve do treće godine pa se pojavljuje u kasnijoj dobi. Dječji glas se treba čuvati, a pjevanje treba izvoditi pravilno. Jedino pravilnim načinom pjevanja dijete ima koristi od njega. Izvođenje pjesama koje su prenaporne za glasovni aparat te preglasno vikanje i pjevanje može naštetiti dječjem glasu. One pjesme koje potiču veselje kod odraslih, a nisu glasovno namijene djeci, treba izbjegavati, a ne poticati njihovo izvođenje. U suprotnom bi djeca mogla oštetiti glasnice, njihov možda neshvatljiv sadržaj bi mogao biti preopterećujući za njihovo pamćenje te bi djeca mogla stvoriti odbojnost prema glazbenoj umjetnosti. Narodne i umjetničke pjesme pisane prema njihovim mogućnostima djeca rado izvode.

Trogodišnja djeca imaju povećani interes za glazbene aktivnosti, a time raste i količina pjevanja po glazbenom modelu. Javlja se uspješno oponašanje ritma i melodije kod polovine djece. Do toga dolazi jer u dobi od tri godine djeca pažljivo slušaju i koncentriraju se na recepciju glazbenog sadržaja. U razdoblju do četiri godine razvija se pjevanje raznovrsnih pjesama. Djeca ih često izmišljaju i sastavljaju od različitih dijelova poznatih pjesama. U

periodu od pete do šeste godine udvostručuje se održavanje ritma, ali još uvijek se ne razlikuje riječ, ritam i visina tona. Potpuna stabilizacija glazbenih sposobnosti, pa tako i pjevanja, događa se u razdoblju od šeste do devete godine (Tablica 1.) (Marić, Goran, 2013).

Pjevanje izrazito pomaže u razvoju govora. Rječnik djece se obogaćuje, a glas ubrzano razvija. Moguće je da djeca pjevanjem isprave neke nedostatke u govoru, npr. nepravilan ili nejasan izgovor nekih glasova, zamjenjivanje jednoga glasa drugim, itd. Pjevanje također može pomoći djeci s govornim poteškoćama. Disanje pri pjevanju postaje ravnomjernije i dublje, a pluća i prsni koš se pjevanjem razvijaju, što doprinosi razvoju jasnog i pravilnog govora kao i fizičkom i psihičkom razvoju djeteta (Marić, Goran, 2013).

6.3 Glazbene igre

S djecom se mogu provoditi razne vrste glazbenih igara, naravno u mlađoj dobi izvode se jednostavnije, a kasnije složenije, odnosno biraju se igre ovisno o razvojnom stupnju djece. Djeca ih rado izvode, jer zahtijevaju dosta fizičke aktivnosti. One se počinju izvoditi od šest mjeseci na dalje, kad se počinje razvijati motorika djece. Dijete većinom počinje izvoditi pokrete uz glazbu (bilo da je pratnja na instrumentu, uz pjevanje ili je izvor medij) čim se osjeti donekle sigurnim na nogama. Treba poticati, razvijati i usmjeravati tu radost koju izaziva pokret. Također treba riječima usmjeravati dijete prema glazbi u kojoj se kreće, osobito ako je riječ o djeci mlađe dobi (Milinović, 2015). Primjerice glazba je u sporom tempu kao da prati medvjeda koji pleše tromo, ova skladba je brza kao da zec uz nju pleše, ova je nježna i tiha kao da zvijezde izvode plesne pokrete zajedno s cvijećem, ova je vesela i radosna. To potiče djecu da aktivno slušaju i da pokretom što bolje izraze ono što čuju. Mnogi dječji pokreti u plesu dolaze do izražaja, npr. brz i polagan hod, hod na prstima, glasan i tihi hod, oponašanje kretanja životinja i prometnih sredstava, itd. Svi ti pokreti djece koji se izvode izvođenjem glazbenih igara jačaju njihovu muskulaturu i organizam, potiču pravilno držanje tijela, a i sami pokreti postaju skladniji i pravilniji (Manasteriotti, 1981).

Autorice Marić i Goran (2013) ističu glazbene igre koje se provode u prvoj i drugoj godini djetetova života kao što su: igre prstićima, cupkalice, tapšalice, zabavljalice. Putem ovih igara odrasli uspostavljaju prislan kontakt s djetetom. Važno je ne prečesto mijenjati sadržaj glazbenih igara kako bi ih dijete lakše usvojilo. Kao igre koje pridonose razvoju djetetova osjećaja za ritam, iste autorice ističu brojalice.

6.4 Sviranje na udaraljka

Udaraljke su prema definiciji Hrvatskog jezičnog portala „naziv za glazbene instrumente čiji se zvuk izaziva udaranjem drvenih ili čeličnih štapića“, a pri upotrebi za rad s djecom predstavljaju idealan instrument. One su jednostavne i s njima se djeca u nekim sličnim oblicima susreću od najranije dobi. Idealno vrijeme da djeca probaju koristiti različite instrumente, prvenstveno udaraljke je od treće do šeste godine iz razloga što su tad djeca znatiželjna i žele opipati nešto što je već njegov um upio. Njihovo korištenje ima velik utjecaj na razvoj mikro i makro motorike djeteta, jednako kao i razvoj sluha i okulomotorne koordinacije (Gospodnetić, 2015).

Na ovom primjeru vidljivo je kako upotreba udaraljki nema samo za cilj ispravno praćenje ritma, već i razvoj motoričkog sustava djece. Također, dijete kada prvi puta primi neki instrument, ono ga ima prvo potrebu istražiti. Važnu ulogu tada ima odgojitelj koji mora pokazati na koji način se instrument ispravno koristi. Nakon toga dijete oponaša i prati metodički postupak koji mu je pokazan. Kod djece mlađe dobi do tri godine potrebno je prepustiti im da sami istražuju i upoznaju se s udaraljka (Drmić, 2018).

Iako postoje brojne udaraljke, ona najlakše dostupna je ljudsko tijelo. Djeca obožavaju pljeskati što označava udaranje dlanom o dlan u metru. Premda tijelo ipak nije instrument u pravom smislu, iskustvo primjene ritma na vlastitom tijelu je dobra priprema za korištenje udaraljki. Neke od ritamskih udaraljki koje se mogu naći u odgojno-obrazovnoj skupini u vrtiću su: činele, ručni bubanj, mali bubanj, štapići, trokutić, zvečke, tamburin, praporci, kastanjete, čegrtaljke, zvonca, visilice.

Neki od najčešće korištenih udaraljki u vrtiću su štapići, tamburin i bubanj. Štapići se sviraju tako da štapićem u desnoj ruci odsviramo po štapiću u lijevoj ruci. Duljine su petnaest do dvadeset centimetara, zaobljeni sa svih strana, ugodni za rukovanje, a za sviranje se koriste u paru, jer udaranjem jednog u drugog kreiraju zvuk (Novosel, 2003).

6.5 Dječje igre s pjevanjem

Dječje igre s pjevanjem su brojne, raznovrsne i izrazito zanimljive djeci, ali i strukturno i sadržajno složenije. Iz tog razloga češće se izvode s djecom od 4 do 6 godina, jer su djeca u toj dobi motorički spretnija i bolje se snalaze u prostoru. Također, u toj dobi

djevojčice i dječaci već se međusobno igraju i plešu u paru ili kolu u smjeru kazaljke na satu (Slika 1.) U prošlosti takve igre izvodile su se kada bi se skupio dovoljan broj djece (na pašnjacima, poslije škole, za vrijeme blagdana, nakon obavljenih različitih poslova). U njima su češće sudjelovale djevojčice zbog različitosti u odgoju djevojčica i dječaka, dok se u novije vrijeme često pridružuju i dječaci. One zahtijevaju usklađenost pokreta i pjesme, te ponašanje skladno sadržajnom kontekstu. Zbog pravila u izvođenju one djelomično sprječavaju dječju individualnost, ali kod djece mlađeg uzrasta potiču imitaciju, učenje poštivanja pravila i osim pojedinačnog i grupno stvaralaštvo. S obzirom na različitost osobina igara s pjevanjem, postoje različite vrste igara s pjevanjem, a to su: igre biranja, pogađanja, oponašanja, pokreta i različitih improvizacija (Knežević, 2010).

Slika 1.

Izvođenje igre s pjevanjem „Laste prolaze“

Napomena: Korištena fotodokumentacija odgojiteljice Snježane Hajdinović

6.6 Tapšalice i tašunaljke

Manjoj djeci, do 3 godine starosti, majke su znale navečer prije spavanja izgovarati razne igre s rukama i razne tapšalice, npr. igre s prstićima. I danas se to izvodi, ne samo kod kuće nego i u vrtiću (vidi primjer 1 i 2) (Knežević, 2010).

Primjer 1:

*Ovaj ide u lov,
Ovaj nosi pušku,
Ovaj kaže daj men'
Ovaj kaže figa teb'*

*Primjer 2:
Tašun, tašun tanana
i svilena marama
u marami šećera
maloj (ime djeteta) večera.*

6.7 Brojalice

Dijete u dobi od tri godine već polako prelazi na brojalice. Brojalica je glazbeni oblik koji je sadržajno povezan s brojevima i brojanjem. Djeca prilagođavaju brojalice svojim željama, sposobnostima, ali i potrebama i prilikama. Što su djeca bila starija, više su nadograđivala tekst pa se i on malo razlikuje od mjesta do mjesta. Mnoge brojalice, kao i tašunaljke su nastale u narodu pa autori nisu poznati (vidi primjer 1). Tako se izvode i na drugim područjima, unutar Hrvatske, s većom ili manjom razlikom. Ove brojalice su puno zanimljivije od komponiranih brojatica (vidi primjer 2). Elly Bašić je provela brojna istraživanja o brojalicama kojima potvrđuje djetetov kreativni potencijal s obzirom na to da se brojalice oblik dječjeg glazbenog stvaralaštva. Brojalice koje su stvorila djeca, također je istraživala i prikupila Elly Bašić, koja je pritom zaključila kako su djeca njima izrazila svoju kreativnost. Njihove brojalice su često u mješovitoj mjeri s mnogo maštovitih riječi i u nepravilnim ritmovima. Elly Bašić smatra brojalicu najčistijim poetskim i glazbenim stvaralaštvom djeteta (Letica, 2005).

*Primjer 1: En ten tini
Sava, raka, tini
Sava, raka, tika taka
Bija, baja, buf
Trif, traf, truf
Baba peče kruh,
Kruh je tvrdi, deda prdi*

Kruh je friški, baka piški

*Primjer 2: Tramvaj juri ulicom,
dedek puši lulicom,
prva kuća prvi broj,
tu stanuje dedek moj*

7. Priče i glazba

7.1 Govor i glazba

Možemo reći da je govor osnovno obilježje čovjeka, promatrajući fenomen govora u prirodi. On nam je prirodan i potreban. Čovjek je, za razliku od biljaka i životinja, biće koje govori. Time se želi reći da tek govor osposobljava čovjeka da bude ono biće koje kao čovjek i jest. Glasanje, afektivnost, emotivnost, strahovi i mišljenje su ljudske značajke koje se udružuju u jedinstvenu cjelinu u govoru. Do rađanja govornog jezika došlo je ogromnim stvaralačkim naporom koji se protezao kroz dugo vremensko razdoblje. Na temelju toga čovjek se mogao uzdići iznad životinje. Govor kao tako jednostavan, a u isto vrijeme i čudesan pobudio je zanimanje znanosti, a posebice lingvistike i fonetike (Šmit, 2001).

Jacobson, Chomsky, Piaget i Guberina objasnili su fenomen govora proučavajući dječji govor. Izvor ljudskog govora, njegovu suštinu, i prirodu željeli su spoznati analizom dječjeg govora. Kako bi razumjeli prirodu rađanja riječi kod djeteta, proučavali su sistem i primjene učenja stranih jezika, svladavanje govora kod slušno oštećene djece s poteškoćama u razvoju. Na taj način su se razvile nove grane primijenjene fonetike i lingvistike (Šmit, 2001).

Govor je situacijska struktura, gledajući iz lingvističkog gledišta, a govorna struktura ovisi od strukture emisije i percepcije. One su međusobno ovisne i ta ovisnost omogućuje komunikaciju. Komunikaciju možemo globalno razumjeti zahvaljujući strukturalnoj organizaciji svih sastavnica govora. Petar Guberina, akademik i lingvist, autor verbotonalnog sistema u svojoj knjizi „Zvuk i pokret u jeziku“ iz 1952. godine ističe da su vrednote govornog jezika svi elementi lingvističkog izričaja koji se javljaju i ostvaruju u govoru i koji imaju svoju lingvističku vrijednost na osnovi zvuka i pokreta. Intonacija, ritam, intenzitet, napetost, pauza, tempo, gesta i realni kontekst su vrednote govora koje predstavljaju značajke globalne lingvističke ekspresije.

- Intonacija

Visina na kojoj se izgovara svaki glas/riječ označava intonaciju. Ona je dio zvučnog okvira riječi koji predstavlja povezanost svake riječi s pojavom zvuka u prirodi. Visina tona može dati i posebnu kvalitetu riječi ili pojedinom glasu kao izrazu cjeline ili kao izrazu dijela cjeline. Tako ton kao element vrednota govornog jezika stvara semantičke i afektivne vrijednosti (Šmit, 2001).

- Intenzitet

Osobine intenziteta obično se pripisuju intonaciji (tonu). Njih se ne odvaja, nego se osjećaju u cjelini. Slušajući lakše se razlikuju nijanse tona u govoru nego nijanse intenziteta. Ako se istovremeno povećaju, većinom se stvara doživljaj da se mijenja ton, ali ne i intenzitet (Šmit, 2001).

- Ritam

U govornom ritmu jedinice vremena nisu jednake. Svaka govorna organizacija ima temeljno obilježje koje predstavlja hijerarhičnost ritmičkih elementa unutar jedne ritmičke organizacije. Onaj zvučni element koji najjače hijerarhijski organizira ritmičke elemente unutar jedne govorne jedinice predstavlja univerzalno obilježje svakog govora. Rečenični naglasak i naglasak riječi, dva su osnovna govorna naglaska. (Šmit, 2001).

- Pauza

Ona ima sličnu ulogu kao i intonacija i intenzitet. Može poslužiti i kao osnovni čimbenik u shvaćanju rečenične cjeline izražene riječima (Borna, Ne Luka ili Luka ne, Borna.) Osobita je pauza namjerna šutnja. Na taj se način izražavaju različita afektivna stanja i važnost pojedinih govornih dijelova (Šmit, 2001).

Na temelju ovoga vidljivo je da govor i glazba imaju neraskidive veze, a dio su priča. Mnogi znanstvenici, lingvisti i muzikolozi brojnim su primjerima dokazali usku povezanost jezičnih i glazbenih elemenata. Lingvistički i glazbeni su se izričaji razvijali istovremeno kroz stoljeća i u neprekidnoj su vezi utjecali jedni na druge u savršenoj harmoniji zvuka. Ritam i melodija govornog jezika u savršenoj su mikroharmoniji pokreta i zvuka i čine jedinstveni lingvistički izraz. Dok ta harmonija postoji, postoji i razumijevanje, a razumijevanje ostvaruje komunikaciju.

7.2 *Općenito o pričama*

Priče su same po sebi vrlo moćne, one nisu tek nadopuna u poučavanju, nego često čine srž poduke. Početkom priče vlada jedna druga realnost, čvrsta struktura koja slušatelja uvlači u sebe i ovladava njime (Horvat Vukelja i Heisinger, 2020). Iako u određenoj dobi djeca postaju svjesna da priče nisu dio realnosti, djeca ih i dalje vole, odnosno rado slušaju čime postaju dio toga dragog im nerealnog svijeta. Priča se nikad nije smatrala potrebom samo radi izbjegavanja dječje dosade, nego sredstvom za poučavanje, otvaranje novih horizonata, emocionalnim ojačavanjem djeteta, oslobađanjem strahova, umirivanjem djeteta, oplemenjivanjem i buđenjem sućuti u njemu. Proživljavanje tuđih iskustava (koja mogu biti teška i gruba) često je lakše pomoću priče, a i iz njih se uči (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

Pomoću priča dijete se uči i empatiji, lakše se otvara životu, uči o svijetu oko sebe i kreće na put spoznaje. Što više priča čuje, dijete stvori više slika i doživljava te je opremljenije za svoje životno putovanje. Danas je dijete okruženo mnogim informacijama te mu priča stvara i čvrstu strukturu kao oslonac. Ona to čini svojom čvrstom konstrukcijom s čvrstim ritmom, predvidivim ponavljanjima i čvrstim početnim i završnim frazama. Predstavlja djetetu često „uzbudljivo putovanje“ zanimljivom fabulom punom opasnosti i iskušenja, a na kraju sretno razrješenje/pročišćenje. Strah koji dijete proživljava prateći glavnog junaka kasnije se pretvara u radost i oduševljenje. Ponekad se u kasnijoj životnoj dobi oslanjamo na proživljene stvari iz djetinjstva. Zato se može reći da je djetinjstvo bogato onoliko koliko će pružiti snagu i smisao u kasnijoj životnoj dobi, u raznim fazama života (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

Ponekad se u suvremenom obrazovanju zaboravlja da je najvažnije doživjeti, a onda tek naučiti. Mehanički naučeno se često zaboravi, a doživljeno pamti. Pričanje priča pruža doživljaj. Dijete čije je odrastanje praćeno pozitivnim doživljajima lakše izrasta u kvalitetnu osobu. Zato je velika odgovornost na odgojiteljima. Jedan od bitnijih pedagoških ciljeva je djeci prenijeti viđenja svijeta kao dobrog, osnažiti ga da vidi u njemu smisao i da je vrijedan truda te da život svakog djeteta ima smisla. Kako se u ranijim poglavljima mogla uvidjeti moć glazbe, a u ovom moć priča, može se reći kako su one odličan spoj za uvođenje djece u čudesne svjetove, svijet novih spoznaja i poticanje mašte (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

7.3 *Primjeri priča*

Priče mogu biti različitog tipa. Mogu se odnositi na približavanje solfeggija djeci, upoznavanje djece s velikim skladateljima (npr. pričanjem priča i anegdota iz njihova djetinjstva) i upoznavanje poznatih skladbi (npr. autorskim pričama nadahnutim poznatim skladbama). Također, sadržaji opera i baleta mogu biti prepričani djeci. Često su korisni i produžeci priča, jer na taj način djeca proširuju iskustveni doživljaj, duže su dio nečeg pa samim time bolje i pamte te više uživljavaju u temu i aktivnost (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

7.4 *Strašni Crescendo i Ne-baš-tako-strašni Decrescendo*

Radi se o priči koja govori o tome kako u svijetu glazbe živi jedan osobiti gospodin, koji svugdje mora biti primijećen. On uhvati zalet i pojavi se kao da je nošen na krilima vjetra, a oko njega vijori njegov lagani kišni ogrtač. On uzbudi sve oko sebe da bude glasno, glasnije i jako, sve jače. Djeluje to kao da orkestar grmi. Neki ga smatraju pristojnim, a neki strašnim. Zapravo ga se nitko ne bi trebao bojati, jer on u notnom zapisu stavi znak: < te na taj način upozorava kad počinje grmjati. Uz njega ide njegov pratitelj Decrescendo pa tako sve što snažni Decrescendo uzbudi ili uznemiri to Decrescendo utiša i smiri i zatim svoje mjesto ustupi tihom Pianu. Naravno i Decrescendo ima svoj znak: >. Nakon ispričane priče na glasoviru se svira određena melodija: kada svira crescendo, djeca podižu ruke, a kada svira decrescendo, spuštaju ruke. Djeca mogu i lupati po stolu kada se svira crescendo i stišavati lupanje i preći u lupkanje kada se svira decrescendo (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

7.5 *Šuma i glasovir*

Šuma i glasovir je priča o sviranju i skupnom udaranju ritma. Priča prati sviranje visokih i niskih tonova na glasoviru. Pa tako primjerice dio priče u kojoj ptice pjevaju na najvišim stablima praćen je sviranjem visokih tonova. Dio priče u kojoj vjeverice izlaze iz svojih duplji praćen je sviranjem srednje visokih tonova. Može se tad odsvirati nekoliko terci uzlazno i silazno. Sve ovo prati opis klavira koji je interpretiran na način da ga djeca mogu razumjeti. Srednje visoki tonovi se dobiju na srednje debelim žicama, koje se mogu usporediti s debelim špagetima (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

Priča se na dijelovima proširuje pa tako kad se pojavljuju u priči životinje koje s vjevericama trčkaraju, mogu se svirati nasumce s četiri prsta desne i lijeve ruke *staccato* nekoliko disonantnih četverozvuka na sredini klavira.

Nakon priče, djeca mogu pljeskati u ritmu poznate pjesme koja se ponavlja više puta. Jačina pljeska može varirati, a na dogovorenim mjestima mogu se umetati pauze i uvoditi udaraljke (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

8. Zvuk i glazbeni instrumenti

Zvukovi nas svugdje okružuju. Oni su sastavni dio prirode i okoline općenito. Obzirom da je za djecu istraživanje vrlo važno, tako je važno i istraživanje zvukova. Zbog toga je u radu odlično koristiti glazbene instrumente kako bi djeca čula zvuk instrumenta uživo, pružiti im iskustvo istraživanja zvukova (glazbena pamtilica i slično) pa i mogućnost izrade glazbenih instrumenata, koje će kasnije moći koristiti (Happ, 2004). U nastavku poglavlja naći će se primjeri izrađenih tradicijskih glazbenih instrumenata, od kojih su neki izrađeni od prirodno neoblikovanog materijala (primjerice od vrbe). Osim što se djeci omogućuje kasnije sviranje, potiče ih se na aktivnosti u prirodi, utječe na okulomotoriku i finu motoriku. Valjda napomenuti da je poželjno uvesti zvuk/glazbu u dnevne rutine, na način da se određena skladba svira prije pospremanja SDB ili da odgojiteljica proizvodi zvuk nekim instrumentom (npr. kastanjete).

9. Dječji tradicijski instrumenti

U davnija vremena, u dječjim igrama prevladavale su igračke koje bi djeca pronalazila u prirodi ili u kućanstvu (kamenčići, drveni štapići i daščice, poklopci lonaca, rifljače i ostalo). Igre su se najčešće izvodile na ispaši krava, jer tad su djeca, zanimljivo, imala najviše vremena. Dok su čuvali krave, izrađivali su i igračke pa tako i glazbene instrumente. Neke od tih igračaka su lutke od kukuruzovine, a izrađivali su i instrumente kao što su vrbove svirale, čahurice suhog maka i tikvice koje su koristili kao zvečke, nanizane puževe kućice bile su praporci. Možemo reći da su se ostali dječji instrumenti izrađivani iz kućanstva, a to su:

potkova kao trianagl, mrgudalo, doboš¹, činele od poklopaca, klepetaljke, rifljača (Miholić, 2014).

Slika.2

Gore lijevo: Zvečka od suhog maka Gore sredina: Gusle od kukuruzovine Gore desno: mrgudalo Dolje lijevo: „činele“ od poklopaca lonaca Dolje sredina: Zvečka od puževih kućica Dolje desno: Rifljača

Napomena: Korištena fotodokumentacija odgojiteljice Snježane Hajdinović

¹ Doboš – tradicijski instrument koji se izrađivao od sita za brašno, na koji se navlačio svinjski mjehur, a udaraljka za doboš je bila suhi mak. S njim se svira na prvu dobu.

9.1 Izrada trube od savijene vrbove kore

Truba se najčešće izrađivala u proljeće, kad se cijela priroda budila. Tad su grane na drveću pune proljetnih sokova pa se kora tada najlakše odvajala od grane. Kora vrbove grane bi se gulila nožem te bi se od nje izrađivala truba. Truba se izrađivala od kore vrbove grane, koja se gulila nožem. Ona bi se zarezala u krug, cijelom dužinom grane, a nakon toga bi se odvojila od grane i savijala u oblik trube. Kako bi se kora lakše odvojila od drveta i da ne bi pucala pri skidanju, udaralo se po grani drškom noža da kora „otpusti“. Kako se savijena kora ne bi odmotavala, pričvršćivala se na kraju glogovim trnom. Potom se radio pisak. Tanka vrbova grana zarezala se nožem na dužinu 2-3 cm. Zatim se drškom noža udaralo po grani da kora oslabi i da se lakše svuče. Pisak se potom umetao u najuži dio trube i služio je kao „prenositelj“ zvuka, tj. kroz pisak se dah svirača usmjeravao k širem dijelu trube koji je imao funkciju pojačivača. Prednost se uvijek davala dužim trubama čiji je zvuk bio jači i dublji, a najčešća dužina trube bila je 20-30 cm. Ona se uvečer stavlja u vodu, jer nije smjela biti suha odnosno kora ne bi smjela brzo uvenuti. Suhoćom kore gubila se mogućnost produciranja zvuk (Širola, 1931).

Slika 3.

Truba

Napomena: Korištena fotodokumentacija odgojiteljice Snježane Hajdinović

9.2 Izrada zviždaljke ili pištaljke

Zviždaljka ili pištaljka često se izrađivala od vrbove grančice. Vrbova grančica, dužine otprilike 10 cm, zarubljivala bi se i zarezivala nožem. Drškom noža udaralo se po grančici da bi kora oslabila te se tako lakše odvajala od drveta. Zatim se oslabljena kora savine i skine. Na dijelu s kojeg je kora svučena, napravi se usjek u obliku „V“, a vrh usjeka (dio koji se stavlja u usta) još se malo stanji. Na tako pripremljenu podlogu stavi se pisak te se vrati prethodno skinuta kora. (Širola, 1931).

Slika 4

Zviždaljka/Pištaljka

Napomena: Korištena fotodokumentacija odgojiteljice Snježane Hajdinović

10. Suvremeni pristup metodici glazbene kulture

Sve češće se spominje važnost glazbene umjetnosti u odgoju i obrazovanju i cjelovitom razvoju djeteta pa se na taj način želi dati veća važnost glazbenoj umjetnosti u vrtićima. Također se osim kvalitetnijem pristupu i češćoj zastupljenosti glazbene umjetnosti želi pružiti i kreativniji pristup. Sve češće se to uzima u obzir pa se spajaju umjetnosti (npr. likovna i glazbena) te objavljuju knjige i priručnici koji pomažu u suvremenijem radu. Prema suvremenom pristupu glazbene aktivnosti i djelatnosti ne trebaju biti strogo zatvorene, nego otvorene prema spoznajama drugih znanosti, pristupa i koncepata koji nisu tradicionalni ili nisu u potpunosti tradicionalni te teže istom cilju (Granjaš, 2018). Na važnost povezanosti različitih područja ukazuje i NKRPOO (2015) koji ukazuje na integriranu prirodu djetetova učenja. To znači prihvaćanje novih načina učenja, ideja, sadržaja i prijedloga. Tako neki

odgojitelji u današnje vrijeme u praksu sve češće uvode nove sadržaje, npr. popularnu glazbu raznih žanrova (često glazbu kulturnih rock grupa).

U praksi se nailazi na razna mišljenja. Svatko svoje potkrepljuje argumentima, ali ne dolazi se do zaključka. U literaturi se to gotovo ne spominje, premda je sve više slikovnica koje potiču na takav rad. Tako primjerice postoje slikovnice posvećene Davidu Bowie-u, Metallici i sl. Nekako se čini da se pojavila potreba za takvom literaturom, koja će pojasniti ne/uvođenje takve prakse u odgojno-obrazovni rad. Na temelju iskustva, realno je za očekivati da će se već u skorašnjoj budućnosti pojavljivati još više pa se nadajmo i obradi takvih tema u literaturi.

11. Zaključak

Primjena glazbenog odgoja u dječjim vrtićima ima ne samo kulturnu i umjetničku komponentu, te razvoj glazbenih kompetencija djeteta, već se putem glazbenih aktivnosti može doprinijeti i razvoju drugih kompetencija koje ističe NKRPOO (2015). NKRPOO (2015) promiče sveobuhvatan, holistički, pristup odgoju i obrazovanju u vrtićkoj i predškolskoj dobi. To bi označavalo poticanje razvoja individualizma, kreativnosti, društvenosti, humanizma i tolerancije. Implementacijom glazbenih aktivnosti može se postići sve navedeno.

Ispravno provođenje glazbenih aktivnosti uvelike ovisi o glazbenim kompetencijama odgojitelja, odnosno znanjima i vještinama koje je spremam prezentirati i podučiti djecu. Osim toga, glazbeno darovita djeca nisu jedina s kojima se trebaju provoditi glazbene aktivnosti, jer one za cilj nemaju samo usvajanje glazbenog znanja. Tako se primjerice u glazbenim igrama ili plesu djeca upoznaju s prostorom u kojem borave, razvijaju se motoričke sposobnosti djece te se razvija njihova društvena i socijalna komponenta.

Glazba u kombinaciji s drugim aktivnostima, kao što je čitanje priča, može doprinijeti pojačavanju doživljaja pročitano i boljem razumijevanju sadržaja. Također, zahvaljujući pričama koje su tematski glazbene, primjerice priče o glazbenicima, likovi s osobinama glazbenih tonaliteta, djeca se upoznaju s glazbenom kulturom. Priča ujedno doprinosi i iskustvenom doživljaju djeteta te predstavlja najbolje motivacijsko sredstvo pri provođenju glazbenih aktivnosti u radu s djecom u kontekstu ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Motorički razvoj djeteta realiziran uz sviranje instrumenta jedna je od dobiti provođenja te glazbene aktivnosti. Poticanje kreativnosti i povezivanje s ekološkim i povijesnim segmentom, uz izradu glazbala dolazi do izražaja u kreiranju tradicijskih glazbala od prirodnih materijala. Ovo ukazuje na široku mogućnost primjene glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu djece rane i predškolske dobi. U konačnici, nije se nužno zadržati na klasičnoj glazbi ili upoznavanju s tradicijom, već je potrebno u aktivnosti uvrstiti i suvremenu glazbu.

12. Literatura

Radovi u časopisima i zbornicima

Bačlija Sušić, B. (2013). Sinkretizam u kontekstu spontane improvizacije u klavirskoj poduci. U: Vidulin Orbanić, S. (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3: interdisciplinarni pristup glazbi: istraživanje, praksa i obrazovanje*, zbornik radova, 483-496. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Bačlija Sušić, B. i Svalina, V. (2018). Competences of Educators and Teachers to Recognize and Develop Musical Talent. U: Herzog, J. (ur.), *Challenges of Working with Gifted Pupils in European School Systems*, 25-43. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.

Bačlija Sušić, B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 25 (1), 63-83.

Bačlija Sušić, B. (2018). Preschool Teachers' Music Competencies Based on Preschool Education Students' Self-Assessment. *Croatian Journal of Education*, 20, 113-129.

Bačlija Sušić, B. (2019). *Preschool education students attitudes about the possible impact of music on children's speech development*. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 7 (1), 73-84. <https://doi.org/10.5937/ijcrsee1901073B>

Bačlija Sušić, B. (2022). *Glazbeni odgoj i obrazovanje u djetetovoj ranoj i predškolskoj dobi – dobrobiti i implikacije za novo normalno*. U: Višnjčić Jevtić, A. (ur.), *Promjene u RPOO-u – RPOO kao promjena: odgoj i obrazovanje kao odgovor na novo normalno*, 13-25. OMEP

Bačlija Sušić, B. i Miletić, A. (2020). Značenje glazbenih aktivnosti za djetetov razvoj iz perspektive studenata ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj, Srbiji i Sloveniji. U: Svalina, V. (ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 6, zbornik radova sa Šestog međunarodnog simpozija glazbenih pedagoga*, 261-277. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

Herzog, J., Bačlija Sušić, B. i Županić Benić, M. (2018). Samoprocjena profesionalnih kompetencija studenata ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u provođenju likovnih i glazbenih aktivnosti s djecom. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 16/3, 579-593.

Miholić, I (2014) Igračke za djecu i dječje zvučne igračke – suveniri i/ili glazbala, *Etnološka istraživanja*, 18/19, 89-102.

Milinović, M (2015). Glazbene igre s pjevanjem, *Artos: časopis za znanost, umjetnost i kulturu*, 3.

Širola, B (1931). Fućkalice. *Narodna starina*, 10/26, 231-266.

Vidulin, S. (2016.) Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja. *Life and school : journal for the theory and practice of education = Leben und schule*, 62(1), 221-233.

Knjige i diplomski radovi

Drmić, D. (2018). *Materijalni uvjeti za provođenje glazbenih aktivnosti u predškolskoj ustanovi*. (Završni rad, Sveučilište u Zagrebu – Učiteljski fakultet).

Čudina-Obradović, M. (1991). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Školska knjiga.

Gospodnetić, H. (2011). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Učiteljski fakultet.

Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture 2*. Mali profesor.

Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima 1*. Mali profesor.

Granjaš, A. (2018). *Suvremeni pristup glazbenoj kulturi u odgoju i obrazovanju*. (Diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli).

Happ, E. & Happ, R. (2004). *Skočizvuk*. NAJ – DOMUS.

Horvat-Vukelja, Ž. & Heisinger, P. (2020). *Pričom do glazbe* (2. izdanje). Glazbaonica Ljubav.

Ivančić, K (2021). *Glazbene preferencije djece rane i predškolske dobi prema tradicijskoj glazbi Hrvatske i glazbama svijeta*. (Diplomski rad, Sveučilište u Splitu – Filozofski fakultet).

Knežević, G. (2010). *Naše kolo veliko*. ETHNO d.o.o.

Letica, M. i sur. (2005). *Glazbeno učilište Elly Bašić*. Glazbeno učilište Elly Bašić.

- Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta s muzikom*. Školska knjiga.
- Marić, Lj. & Goran, Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Miočić, M. (2012.) Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja, *Magistra Iadertina*, 7(1), 73-87. Odjel za izobrazbu učitelja Sveučilišta u Zadru.
- Novosel, I. (2003). *U glazbi zajedno*. Visoka učiteljska škola u Petrinji.
- Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Naklada Ostvarenje d.o.o.
- Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Mali profesor.
- Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Naklada Haid.
- Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča. Povratak izgubljenom govoru*. Alfa d.d.

Dokumenti

- Nacionalni kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015). Narodne novine, broj 05/15.
- Nacionalni okvirni kurikulum. (2010). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Poštovani,

ja, Mirela Ciprijanović, studentica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, kao autorica završnog rada s naslovom: *Dječji iskustveni doživljaj glazbe u vrtićkom okruženju* izjavljujem da sam diplomski rad izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Blaženke Bačlije Sušić i sumentorstvom dr. sc. Martine Mičije Palić, naslovne predavačice. U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju rada. Tude spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u radu citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Rad je pisan u duhu hrvatskog jezika.

Mirela Ciprijanović